

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство) : збірник наукових праць / за ред. О. С. Філатової. – № 2 (16), жовтень 2015. – Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2015. – С. 67–71.

2. Колотова О. О. Сучасне мистецтво : між «дзеркалом» і «задзеркаллям» / Колотова О. О. // Вісник Черкаського університету. Серія філософія. Випуск 170. – Черкаси : ЧНУ, 2009. – С. 34–42.

3. Культурология. XX век [Текст] : энциклопедия / сост. и авт. проекта С. Я. Левит ; отв.ред. Л. Т. Мильская. – СПб. : Университетская книга, 1998. – 447 с.

4. Николаевская Ю. В. Зеркало как символ в музыке: от метафоры к метафизике образа [Текст] : дис... канд. искусствоведения: 17.00.03 / Николаевская Юлия Викторовна ; Харьковский гос. ин-т искусств им. И.Котляревского. – Х., 2003. – 211 л.

5. Рон М. В. Метаморфозы образа зеркала в истории культуры : автореферат дис. ... кандидата культурологии : 24.00.01 / Рос. гос. пед. ун<т им. А. И. Герцена / М. В. Рон. – Санкт-Петербург, 2004. – 22 с.

6. Свідер І. А. Дзеркала та дзеркальна метафора у творах Е. Т. А. Гофмана: семантичний аспект / І. А. Свідер // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – 2011. – Вип. 27. – С. 295-299.

7. Синкевич В. А. Феномен зеркала в истории культуры. Философское эссе / В. А. Синкевич [Электронный режим] / Режим доступа к электронному варианту: <http://eglass.com.ua/1341-phenomenon-of-the-mirror-in-histories-of-the.html>

УДК 378.1 (008: 069)

МУЗЕЙНА ЕКСКУРСІЯ В КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КУЛЬТУРОЛОГІВ

Н. П. Шаповалова

Важливим аспектом фахової підготовки культуролога є формування ціннісного ставлення до явищ матеріальної й духовної культури різних епох, до історії, мистецтва, творчості. Освітній процес студентів спеціальності «Культурологія» передбачає підготовку фахівців, здатних до адміністрування й організації соціокультурної діяльності, до управління проектною діяльністю (керування розробленням та реалізацією соціокультурних проектів) з урахуванням специфіки соціокультурного простору і потреб суспільства; спроможних креативно й творчо організувати свою діяльність у сфері культури, застосовувати ефективні комунікативні стратегії, вибудовуючи комунікацію з різними суб'єктами взаємодії. У цьому контексті актуальною є музеєзнавча й екскурсознавча складова освітнього процесу майбутніх культурологів.

Проблема функціонування музеїв у сучасному соціокультурному просторі, їх освітній і культуротворчий потенціал протягом останніх десятиліть постійно перебуває в полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема – О. Мастениці, С. Сотникової, Б. Столярова, А. Щербакової, Т. Юрєнєвої та ін. Чимало праць присвячено окремим аспектам музейної педагогіки, освітнім музейним проектам для школярів, екскурсійній методиці. Разом з тим, значно менше праць стосуються питань музейної освіти студентської молоді. Метою даного дослідження є з'ясування ролі музейної екскурсії в контексті фахової підготовки студентів спеціальності «Культурологія».

Зауважимо, що така форма навчальної діяльності майбутніх культурологів передбачена програмою курсу «Музеєзнавство: культурологічні аспекти» й програмою навчальної (музейної) практики. Метою музейної практики студентів 1-го курсу спеціальності «Культурологія» є формування цілісного уявлення про музей як

явище культури, поглиблення теоретичних знань з музеєзнавства й вироблення практичних навичок музейної роботи. До кола завдань практики входять: 1) поглиблення знань з екскурсійної методики; 2) закріплення практичних навичок демонстрації й розповіді під час проведення екскурсій; 3) підготовка матеріалів для звітної екскурсії (на прикладі одного експоната); 4) розроблення й проведення звітної «Екскурсії одного експоната». Практика студентів першого курсу спеціальності «Культурологія» проходить на базі художнього музею. На даний момент базою практики є Вінницький обласний художній музей.

Реалізація окреслених вище завдань є невід'ємною складовою особистісного й професійного становлення культурологів. Передусім, йдеться про формування творчої особистості, психологічно налаштованої «засвоївши текст гуманітарної культури, інтерпретувати його в контексті власного життя» [1, с. 45], здатної «не тільки жити в сучасному світі, який стрімко змінюється, але й бути суб'єктом соціокультурних перетворень...» [Там само, с. 45].

Важливим для професійного становлення культуролога є також усвідомлення специфіки художнього музею, з одного боку, як феномена культури, породженого відповідною епохою, як індикатора ціннісних орієнтирів, а з іншого – як своєрідного суб'єкта соціокультурних процесів, здатних впливати на соціокультурний простір, якісно змінюючи його.

Процес розроблення й проведення музейної екскурсії студентами-культурологами починається з комплексу пізнавальних заходів, спрямованих на усвідомлення специфіки музейного простору, якому відповідна екскурсія підпорядковується. У просторі музею «пізнається глибинний зміст культури, сакральні цінності, пов'язані з внутрішнім світом людини» [Там само, с. 45]. Значущим як для майбутнього культуролога, так і для викладачів, які відповідають за його професійне й особистісне формування, є врахування того, що, по-перше, музей здатний не тільки «занурювати» людину в «культуру минулого», але й пов'язувати її з цінностями сучасної доби, визначати ціннісні орієнтири людини; по-друге, музей є місцем зустрічі різних культур, унікальним середовищем, яке уможливорює розгортання міжкультурного діалогу (в часовому й просторовому відношенні). Розуміння ж феномена міжкультурного діалогу й формування навичок професійно зорієнтованої комунікації також є невід'ємною складовою фахової підготовки культуролога.

Алгоритм розроблення «Екскурсії одного експоната» передбачає три логічно поєднані етапи. На першому етапі відбувається вибір студентом експоната, осмислення й аргументація вибору, а також науково-дослідницька робота, спрямована на поглиблення знань про експонат, збір і систематизацію інформації для розроблення контрольного тексту екскурсії. Виняткове значення вже на цьому етапі має застосування культурологічного підходу до музейного експоната, удосконалення навичок культурологічного аналізу досліджуваних явищ. Робота з експонатом, який є твором мистецтва, принципово відрізняє зміст і організацію навчальної діяльності майбутнього культуролога в художньому музеї від діяльності в інших культурно-освітніх установах і передбачає поглиблення знань з теорії та історії мистецтва, а також застосування методик, спрямованих на розвиток художнього сприйняття дійсності.

Другий етап являє собою визначення студентами мети й завдань екскурсії та конструювання контрольного тексту екскурсії під керівництвом викладача. Удосконалюючи змістову складову екскурсії, визначаючи оптимальні методичні прийоми її проведення, студенти логічно поєднують когнітивний і комунікативний аспекти діяльності. Власний досвід зорового й художнього сприйняття живописного твору майбутні культурологи використовують для вироблення ефективних комунікативних стратегій, необхідних для спілкування з потенційними слухачами. Третій етап передбачає колективну роботу з удосконалення навичок демонстрації й розповіді, «шліфування» вербальних і невербальних засобів спілкування, апробацію

традиційних і експериментальних моделей музейної комунікації. Цей етап, як і попередній, актуалізує усвідомлення майбутніми культурологами особистої моральної відповідальності за якість викладеної інформації, за формування світогляду відвідувачів та наслідки власної соціокультурної діяльності. Апробація контрольного тексту відбувається в присутності викладачів університету, студентів старших курсів та співробітників музею. Презентований кожним студентом варіант екскурсії фіксується на відео й аналізується з навчальною метою під час наступних аудиторних занять. На основі удосконаленого контрольного тексту розробляються екскурсії для різних категорій слухачів.

Отже, музейна екскурсія є дієвим засобом формування професійної компетентності майбутніх культурологів, сприяє розвитку комунікативних навичок, проєктивного творчого мислення, активізації ціннісно зорієнтованої креативної діяльності в соціокультурній сфері.

Література

1. Столяров Б. А. Музей в пространстве художественной культуры и образования / Б. А. Столяров. – СПб., 2007. – 340 с.

Підсекція психології

УДК 159.97:616.89-008

ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЖІНКИ

О. В. Бацилєва

На сьогоднішній день є загальноприйнятим, що репродуктивне здоров'я як категорія індивідуального і суспільного здоров'я виступає одним із основних критеріїв ефективності соціальної та економічної політики держави, чинник її національної безпеки. На жаль, в Україні в останні роки є стабільним інтенсивне поглиблення депопуляційних процесів. Значна частка такої тенденції обумовлена зниженням саме станом репродуктивного здоров'я, при цьому порушення механізму відтворення населення є не лише медичною, а й психологічною та навіть соціальною проблемою, тому, здоров'я нації, у тому числі і репродуктивне, на теперішній час розглядається як один з найважливіших показників розвитку будь-якої держави та відображує соціально-економічний стан суспільства. Тому сучасний стан здоров'я населення вимагає нових ефективних шляхів вирішення проблем його збереження та поліпшення. В свою чергу стратегія охорони репродуктивного здоров'я значною мірою залежить від формування пріоритету здорового способу життя та зменшення негативного впливу екзо- й ендогенних факторів різного походження.

Кожна людина, будучи біосоціальною істотою, знаходиться в певному психосоціальному оточенні та у відносній психосоціальній рівновазі, тому поряд із біологічними процесами в підтримці цієї рівноваги важлива роль належить небіологічним (психосоціальним) чинникам, таким як особливості міжособистісних стосунків та виконання соціальних ролей, моральні та ціннісні орієнтації, звичаї тощо. При цьому основним індикатором складних взаємостосунків особи як з біологічними,